

Drogi Opiekunie,

Zadanie, które przed Tobą stoi nie jest łatwe. Masz być drogowskazem i wsparciem dla młodego instruktora w zdobywaniu przez niego stopnia. Kandydat będzie zdobywał konkretny stopień instruktorski pierwszy raz w życiu (chyba, że poprzednia próbę zamknął z wynikiem negatywnym), dlatego musisz go bezpiecznie przeprowadzić przez meandry próby. Od Ciebie zależy czy kandydat dotrze prosto do mety, czy będzie błędził szukając odpowiedniej drogi.

Aby zostać opiekunem musisz spełnić minimalne wymogi formalne:

- dla kandydatów na przewodnika–przybocznych, powinieneś być drużynowym przewodnikiem z otwartą próbą podharcmistra,
- dla pozostałych kandydatów na przewodnika, musisz być podharcmistrem,
- dla kandydatów na podharcmistra, musisz być podharcmistrem z otwartą próbą harcmistrzowską.

Twoja rola jest ważna szczególnie na pierwszym etapie pracy z kandydatem, bo to wówczas zapoznajesz go z tym, czym jest zdobywanie stopnia instruktorskiego oraz ustalacie przebieg próby. Jeśli nie przyłożysz się do pracy, narazisz swojego podopiecznego na:

- odmowę otwarcia próby z powodu niezrozumienia idei stopnia,
- realizację zadań nudnych i nie rozwijających, bo wybranych bez odpowiedniego poznania podopiecznego,
- przedłużającą się realizację próby z powodu złego doboru zadań,
- nieprzyznanie stopnia instruktorskiego.

Jak dużo trzeba pracować z podopiecznym? Ta kwestia nie jest z góry rozstrzygnięta, ale pewne jest, że trzeba pracować tyle, ile on potrzebuje. I to Ty musisz to oszacować.

*(UWAGA! Jeżeli przed pojawieniem się na spotkaniu z Komisją Instrukorską otwierającą próbę nie spotkałeś się ze swoim podopiecznym kilka razy, aby omówić próbę, to raczej przyjmij, że **zawalasz robotę**. Uczciwiej będzie wówczas poprosić o odroczenie spotkania, lub zrezygnować z pełnienia funkcji opiekuna.)*

Zakładamy, że świadomy, odpowiedzialny i dający rękojmię prawidłowego pełnienia swojej funkcji opiekun nie ma pod swoją pieczę jednorazowo więcej niż dwóch (jeśli ma stopień przewodnika) lub trzech (jeśli jest co najmniej podharcmistrem) kandydatów. Nie bierz na swoje barki więcej, niż jesteś w stanie rzetelnie i w pełni odpowiedzialnie udźwignąć.

Dlatego zastanów się dobrze zanim zgodzisz się być opiekunem - to jest wielka odpowiedzialność.

Obowiązki opiekuna próby.

Podopieczny powinieneś mieć regularny kontakt ze swoim opiekunem i ma prawo oczekiwać, że opiekun zaangażuje się w realizację próby. Kontakty powinny służyć dopełnianiu wiedzy i umiejętności instruktorskich, dlatego nie wolno unikać rozmów,

sporów, dyskusji, konfrontacji, różnicy zdań, wspólnych poszukiwań. Opiekun próby nie może być jedynie osobą zajmującą się pilnowaniem, aby jego podopieczny terminowo i dokładnie wykonał zadania. Musi znać drużynę, środowisko, w którym działa kandydat, jego bieżące zaangażowanie harcerskie. Dobrze, żeby przyszedł na zbiórkę, przejrzał dokumentację drużyny (plany pracy, programy stopni itp.), mógł dowiedzieć się czegoś o porażkach i sukcesach swojego podopiecznego. Dobry wychowawca nie wtlacza wychowankowi do głowy swojego światopoglądu, ale zachęca i motywuje, a czasami zmusza, do własnych przemyśleń. Dobrze więc, żeby dyskusje nie ograniczały się tylko do bieżących zadań, ale dotyczyły także spraw głębszych – Idei, Metody, Programu. Do głównych obowiązków opiekuna należy:

- poznanie podopiecznego, jego postawy i środowiska (harcerskiego i pozaharcerskiego),
- przedstawienie podopiecznemu istoty stopnia,
- przedyskutowanie i konfrontacja propozycji zadań próby przedstawionej przez kandydata z propozycjami opiekuna,
- zaproponowanie (a nie narzucenie) dodatkowych zadań, jeśli okażą się niezbędne,
- przygotowanie projektu planu pracy opiekuna z podopiecznym (do wspólnego ostatecznego uzgodnienia),
- obecność na otwarciu próby,
- zgodny z planem pracy opiekuna kontakt z podopiecznym w trakcie realizacji próby,
- udział w realizacji ważniejszych zadań (choćby tylko w roli obserwatora),
- w przypadku konieczności zmian w próbie NIEZWŁOCZNE skontaktowanie się z Komisją w celu ustalenia trybu dokonania zmian.

Pamiętaj: plan pracy opiekuna z kandydatem jest niezbędnym elementem każdej próby na stopień instruktorski.

Dlaczego warto być opiekunem próby?

Opieka nad osobą zdobywającą stopień instruktorski i realizacją próby jest jednym z najważniejszych elementów pracy instruktorskiej - stricte wychowawczej. I może być jednym z najbardziej fascynujących. To właśnie będąc opiekunem masz możliwość towarzyszyć młodemu człowiekowi w rozwoju jego świadomości i odpowiedzialności, w powstawaniu świadomego i profesjonalnego wychowawcy. Możesz obserwować to, przez co sam przechodziłeś, a swoim doświadczeniem – dzielić się z podopiecznym.

Oto kilka powodów, dla których warto być opiekunem:

- Będąc opiekunem stajesz w pierwszym szeregu osób prowadzących pracę wychowawczą.
- Pracując z kandydatem uczysz się wrażliwości na potrzeby innych, dostrzegasz problemy i trudności, nabywasz umiejętności niesienia pomocy, a nie pouczenia *ex cathedra*.
- Uczysz się zasad współpracy, dyskusji, dialogu, odnajdywania się w relacji do innych osób – a tego nigdy za wiele, zarówno w harcerstwie, jak i poza nim.

- Nie tracisz kontaktu z otoczeniem harcerskim, wciąż wiedząc, czego dotyczą problemy i jakie są radości młodszych harcerzy – pozwala to wciąż czuć się czynnym i przydatnym wychowawcą.
- Budujesz więzi przyjaźni pomiędzy pokoleniami harcerskimi, oparte na wzajemnym szacunku i poznaniu, a nie tylko na służbowej podległości.
- Możesz swoją postawą i prezentowaniem pozytywnych wartości motywować, a nawet zarażać innych, powodując ich do czynienia dobra.
- Pokazujesz podopiecznemu, jak ważną kwestią jest odpowiednie zaprogramowanie pracy (plan pracy opiekuna).

Jak zostać dobrym opiekunem?

Wymagania stojące przed opiekunem sprawiają, że jest to rola dość trudna – wychowywanie człowieka jest bowiem sprawą niezwykle poważną i złożoną. Tym bardziej skomplikowaną, im jest on starszy. Ale wypada chyba przypomnieć wszystkim potencjalnym opiekunom, że w momencie, gdy zostali instruktorami, **wzięli na siebie odpowiedzialność i obowiązek wychowywania**. Także w ramach opieki nad stopniami instruktorskimi. Wobec tego trzeba się zastanowić, czy możliwe jest w ogóle odmówienie osobie, która zwraca się do nas z prośbą o opiekę?

Podstawowym warunkiem jest **czas**. Jeśli nie będziesz miał go dla podopiecznego, nie znajdziesz możliwości na spotkanie się z nim, to lepiej w ogóle nie zaczynać – w przeciwnym razie taka działalność może mu przynieść więcej szkody niż pożytku. Jeśli nie pomożesz mu się rozwinąć, to będziesz go tylko blokować – kto nie idzie naprzód, ten się cofa. Ponadto, przekażesz mu niewłaściwe wzorce, które być może będzie stosował w swojej pracy wychowawczej.

Trzeba pamiętać, że realizacja zadań z próby to tylko jeden z elementów zdobywania stopnia. Równie ważną sprawą jest aktywna praca opiekuna z kandydatem. Formy tej pracy mogą być różne, bo powinny być każdorazowo dostosowane do konkretnych potrzeb i możliwości. Oprócz zwykłego kontrolowania podopiecznego, należy też z nim rozmawiać, dyskutować, pomagać mu uzupełniać merytoryczne braki, podsuwać wartościowe lektury, wspierać w problemach codzienności instruktorskiej i życiowej. Wciąż trzeba być starszym bratem, na którego może liczyć. Plan pracy opiekuna powinien wszystkie te kwestie odpowiednio uwzględnić.

Nie podejmuj się funkcji opiekuna, jeśli pełnisz ją już w odniesieniu do kilku innych podopiecznych. Aby być efektywnym opiekunem, musisz skupić na maksymalnie trzech, a najlepiej dwóch kandydatach (jeśli masz stopień przewodnika – ogranicz się do dwóch swoich przybocznych).

Poznanie podopiecznego

Nie sposób wyobrazić sobie drużynowego rozpisującego stopnie chłopcom w drużynie, której nie widział na oczy. Podobnie nie można być opiekunem – wychowawcą człowieka, o którym nic się nie wie. Oczywiście jest więc, że pierwszym etapem musi być wzajemne poznanie się opiekuna i podopiecznego. Z jednej strony ułatwia to sensowne rozłożenie akcentów i stopnia trudności w próbie i pomaga określić wady i zalety kandydata do stopnia, a z drugiej bez poznania nie jest możliwe zaufanie, a bez obopólnego zaufania możemy zapomnieć o dobrej i owocnej współpracy.

Przedstawienie istoty stopnia

O stopniu trzeba porozmawiać – samo czytanie regulaminu to stanowczo za mało. Opis wymagań może przeczytać każdy, ale nie będzie to oznaczało, że zrozumie, jaka jest idea stopnia, co on oznacza i co stoi za słowami „przewodnik”, „podharc mistrz” (a także „harc mistrz”). Osoby zdobywające dany stopień siłą rzeczy (zazwyczaj) robią to pierwszy raz w życiu i wchodzą na nieznaną łódź – trzeba im wytłumaczyć, gdzie się znajdują, jak się mają poruszać i dokąd mogą dojść. Inną zaletą takiej rozmowy jest ustalenie płaszczyzny rozumienia pojęć i celów, do których wspólnie będzie się zmierzało. Pomoże to zapobiec nieporozumieniom, nieuświadomionym oczekiwaniom i pretensjom o nielogiczność postępowania.

Konfrontacja propozycji zadań próby

Słowo „konfrontacja” nie jest w tym wypadku przypadkowe – tu musi odbywać się dyskusja, czasem nawet zażarta. Nie zapominajmy, że nie tworzymy podopiecznego na własny obraz i podobieństwo, ale że pomagamy mu odkryć jego własną osobowość i sposoby samodoskonalenia wychowawczego. Dlatego trzeba wspólnie debatować nad każdym zadaniem.

Odpowiedz sobie na następujące pytania:

Co to zadanie da kandydatowi?

Czy ma ono sens?

Co może wnieść dobrego dla jego wychowanków?

Nie można oczywiście nie odwoływać się w trakcie tej dysputy do regulaminów, ale każdorazowo trzeba twórczo interpretować ich zapisy do potrzeb i możliwości podopiecznego.

Najczęstsze błędy opiekunów w trakcie układania próby

Co przeszkadza być dobrym opiekunem?

- brak czasu na spotkania celem ułożenia próby,
- bierność, a więc brak jakichkolwiek propozycji ze strony opiekuna,
- wysuwanie pomysłów nieprzemyślanych, zwłaszcza nieprzydatnych,
- narzucenie podopiecznemu zadań, których sam nie akceptuje,
- nieobecność na otwarciu próby.

Najczęstsze błędy opiekunów w trakcie trwania próby

Co utrudnia prowadzenie próby?

- brak planu pracy opiekuna i kontaktu z podopiecznym według ustalonych w nim zasad,
- brak udziału opiekuna w realizacji próby – choćby tylko w roli obserwatora,
- brak czasu dla podopiecznego.

Powodzenia !

KI MChH